Diligenter advertendum est, aliud esse virtutem aliquam esse veram, & aliud esse perfectam: tunc enim virtus aliqua vera dici potest, quando habet quidquid requiritur ad ejus essentiam, & omnia prædicata essentialia sibi debita: tunc vero perfecta & virtus simpliciter appellatur, cum habet omnia ad suam perfectionem & statum connaturalem requisita. Hoc præmisso, sit

§. I.

Referuntur sententiæ, & vera eligitur.

43 Circa propositam difficultatem duæ sunt extremæ sententiæ, & alia media. Scotus enim in 3. dist. 36. q. 1. docet non solum veras, sed etiam perfectas virtutes posse sine caritate reperiri, quamvis non sint ita perfectæ, sicut illæ quæ cum caritate reperiuntur. Nonnulli vero Recentiores, in alio extremo positi, negant veras & proprie dictas virtutes posse sine caritate reperiri. Quam opinionem amplectitur Joannes a S. Thoma hic disp. 7. art. 7. ubi docet virtutes acquisitas destrui quoad essentiam indirecte & consequenter ad destructionem caritatis, quia tollitur conversio ad Deum, nedum ut finem supernaturalem, sed etiam ut naturalem, sine qua nulla vera virtus subsistere potest. Pro explicatione mediæ & veræ sententiæ

Dico primo, acquiri posse veras virtutes, aut acquisitas conservari, sine caritate.

44 Probatur primo ex D. Thoma hic q. 65. art. 2. in corp. ubi sic ait: *Virtutes morales, prout sunt operativæ boni in ordine ad finem qui non excedit facultatem naturalem hominis, possunt per opera humana acquiri; & sic acquisita sine caritate esse possunt, sicut fuerunt in multis Gentibus.* Quibus verbis utrumque asserit, & quod virtutes naturales possunt acquiri sine caritate (quo modo fuerunt a Gentibus acquisitæ) & quod possunt sine caritate conservari.

45 Probatur secundo: Philosophi Ethnici, ut Aristoteles, Plato, & alii, quibus nihil supernaturalium innotuit, agnoverunt veras & proprias virtutes morales, earumque essentiam & prædicata quidditativa descripserunt: Ergo virtutes morales, quantum ad suam essentiam & prædicata quidditativa, a caritate non dependent, subindeque sine illa acquiri, & conservari possunt.

46 Probatur tertio: Nihil est quo per ablationem caritatis destruantur virtutes morales, pluribus actibus acquisitæ a justo in statu gratiæ, quia non dependent a caritate, nisi solum quoad ordinem in finem supernaturalem, qui non est de ipsarum essentia, sed perfectio quædam eis per accidens superaddita ex vi imperii caritatis; & aliunde habitus acquisiti pluribus actibus, non destruuntur totaliter unico actu contrario: Ergo virtutes acquisitæ in statu gratiæ, possunt, deficiente gratia, adhuc remanere quoad essentiam.

Quod vero possint sine gratia & caritate acquiri, ex eo ostenditur, quod existens in peccato mortali non semper male operatur, sed multoties potest se bene moraliter exercere circa materias virtutum moralium, puta moderando passiones, &c. Ergo potest per hujusmodi exercitium acquirere habitus inclinantes ad similes actus, qui cum respiciant determinate bonum, habebunt veram virtutis essentiam, quæ in hoc consistit quod sit inclinatio ad bonum determinate.

Dico secundo, nullam virtutem simpliciter & perfecte talem acquiri, aut conservari posse, sine caritate.

47 Probatur primo: Virtus perfecta non potest esse sine perfecta prudentia: Sed perfecta prudentia non manet ablata caritate per peccatum: Ergo nec perfecta virtus. Major patet, Minor probatur. Prudentia corrumpitur per peccatum, & quamvis non destruatur totaliter per quodcumque peccatum, bene tamen ex parte, quatenus appetitus male disponitur circa fines virtutum moralium, qua mala dispositione existente, non potest esse firmum & rectum judicium de agendis in omni eventu: Ergo perfecta prudentia non manet, ablata caritate per peccatum.

48 Probatur secundo: Perfecta virtus non stat cum facilitate ad peccandum: Sed hoc ipso quod aliquis labitur in peccatum mortale, contrahit facilitatem ad peccandum; quia, ut ait Gregorius homil. 11. in Ezechiel. *Peccatum quod mox per pœnitentiam non deletur, suo pondere trahit ad aliud*: Ergo perfecta virtus sine caritate stare nequit. Major patet: quia de ratione virtutis perfectæ est reddere opus bonum facile, peccatum vero difficile.

49 Confirmatur: Existens in peccato non potest in sensu composito esse dispositus ad eligendum medium in materia cujuslibet virtutis, contra quodcumque impedimentum; cum sit versus ad aliquid omnino contrarium alicui virtuti, nempe ad objectum peccati, & finem proximum ipsius, puta ad delectabile tactus, aut gustus: Ergo non habet virtutem perfectam & simpliciter dictam.

50 Confirmatur amplius: Virtus perfecta facit habentem simpliciter bonum, ut constat ex definitione virtutis: Sed existens in peccato, & carens gratia & caritate, non potest dici simpliciter bonus: Ergo carens gratia & caritate, virtutem perfectam habere nequit.

Ex quibus intelliges, virtutes quæ possunt esse in homine peccatore, quamvis retineant essentiam virtutis, esse tamen ita imperfectas, ut virtutis nomen non mereantur; quia carent ordine ad ultimum finem, tam naturalem quam supernaturalem, saltem ex parte operantis, & habent potius statum dispositionis quam habitus, cum facile sint mobiles a subjecto, ob pravam dispositionem appetitus; nec extenduntur ad eligendum medium in omni eventu, & contra quæcumque impedientia: quamvis, ut diximus, adhuc sint virtutes quoad essentiam, quia ex natura sua tendunt ad bonum, & aliunde postulant, quantum de se est, habere statum habitus & perfectæ virtutis,

§. II.

Solvuntur objectiones.

Contra primam conclusionem objiciunt in primis Adversarii varia Patrum testimonia, quibus asseritur 51
peccatores & infideles nullam veram virtutem habere. In quo multus præter ceteros est Augustinus variis in locis, sed præsertim lib. 4. contra Julian. cap. 3. ubi ait, *non esse veras virtutes, nisi ubi est vera sapientia & caritas Dei, & ideo non esse inter Romanos & Græcos, qui essent veri sapientes, studiosique censendi.* Idem docet fidus ejus sectator Prosper. lib. 1. de vocat. Gentium cap. 7. & sæpe alibi. Subscribit Bernardus serm. 22. in Cantica in fine, & plures alii.

Ad hæc facile respondetur, Augustinum, & alios SS. 52
Patres, nomine *veræ virtutis* intelligere virtutem perfectam, quæ hominem promoveat ad vitam æternam, sive, ut ipse loquitur loc. cit. *quæ liberandis & beatificandis hominibus deserviat.* Unde ibidem ait: *Si ad consequendam veram beatitudinem, quam nobis fides per Christum promisit, nihil profunt homini virtutes, non sunt veræ virtutes.* Quod vero idem S. Doctor agnoscat in peccatoribus & infidelibus veras virtutes, id est quæ retineant essentiam & quidditatem virtutis, patet ex Epist. 136. ubi continentiam Polemonis ad hujus vitæ honestatem valuisse, hoc est fuisse vere bonum intra gradum virtutis moralis Philosophicæ, & donum Dei illam appellat: negat tamen ad futuram immortalitatem valuisse, quia deiuit Caritas & Religio in verum Deum. Aperte etiam lib. de spiritu & littera cap. 27. docet Gentes, tametsi impias, & veri Dei notitia ac cultu extorres, quædam tamen opera edidisse, *quæ secundum justitiæ regulam merito recteque laudantur*, ac proinde undequaque bona sunt, & verarum virtutum. De quo fusius in Tract. de grat. Disp. 1. art. 1.

Objiciunt secundo: Caritas est forma virtutum, ut do- 53
cet S. Thom. 2. 2. quæst. 23. art. 8. Ergo tam impossibile est virtutibus quibusvis esse in rerum natura sine caritate, quam homini absque anima rationali.

Respondeo, quod quando caritas a Theologis *forma virtutum* appellatur, non eo sensu hoc dicitur, quasi caritas sit aliis virtutibus essentialis, vel absolute necessaria, ut illæ in suo ordine, & intra finem sibi connaturalem, sint & dicantur veræ virtutes; hoc enim a nullo probato Auctore assertum est, & rejicitur a D. Thoma citato in resp. ad 1. sed sensus solum est (ut idem S. Doctor in corpore ejusdem articuli declarat) caritatem esse formam assistentem, & intrinsecam, qua ceteræ virtutes in suis actionibus ad finem ultimum diriguntur, ac veluti formantur, accipiendo perfectionem illam extrinsecam, quæ ipsis advenit ex eo quod referantur ad ultimum finem hominis supernaturalem, in quem non subveherentur absque caritate. Nihilominus tamen ex suo intrinseco & connaturali fine, qui naturæ septis coercetur, habent honestatem, & bonitatem naturalem supernaturali adventitiæ substratam, sed quasi informem; eo quod denudentur ornamento illo insigni, quod per caritatem posset accedere.

Objiciunt tertio. Sicut scientiæ dependent a principiis, 54
ita virtutes morales a finibus: Sed impossibile est dari scientiam, intellectu errante circa principia, aut ea ignorante: Ergo etiam impossibile est veras reperiri virtutes, si appetitus non habeat rectum affectum circa finem: Atqui existens in peccato mortali est aversus a Deo ut fine ultimo, tam naturali, quam supernaturali: Ergo non potest habere veras virtutes.

Respondeo quod ut intellectus habeat veram scientiam 55
de aliquo objecto, non aliud requiritur, quam quod sit bene dispositus circa propria illius principia, vel ea firmiter credendo, vel evidenter in se cognoscendo, quacumque existente dispositione circa principia communissima: quamvis fine illis non sit scientia perfecta, sed habeat potius statum dispositionis, quam habitus. Similiter ut vera virtus acquiratur & conservetur in appetitu; sufficit quod appetitus sit bene affectus ad finem proprium ipsius virtutis, quamvis non sit conversus ad finem ultimum simpliciter; sine qua conversione virtus non potest esse perfecta, nec meretur simpliciter nomen virtutis, magisque habet statum dispositionis, quam habitus.

Objicies

56 Objicies quarto contra secundam conclusionem: Per unicum actum intemperantiæ caritas destrui potest, puta per unicam comestionem carnium die ab Ecclesia prohibito: Sed nulla virtus acquisita per unicum actum corrumpitur, sicut nullum vitium per unicum actum generatur: Ergo virtus acquisita potest sine caritate conservari. Unde S. Thomas infra qu. 71. art. 4. docet unum vel alterum peccatum mortale simul cum virtute acquisita esse posse, quamvis non cum infusa.

57 Respondeo hoc argumentum probare quidem virtutem acquisitam, quantum ad essentiam, posse sine caritate subsistere, non tamen quantum ad perfectionem & statum: quia ad hujusmodi statum destruendum: sufficit unicum peccatum mortale; cum illud sufficiat ad destruendam perfectionem prudentiæ. Neque D. Thomas loco citato insinuat peccatum mortale conjungi posse cum virtute acquisita, in statu perfecto existente, sed dumtaxat cum virtute acquisita quantum ad essentiam. Potestque hoc declarari exemplo vitiorum, quæ licet quantum ad substantiam non destruantur unico actu contritionis, vel caritatis, destruuntur tamen quantum ad statum vitii, ut docet idem S. Doctor qu. 1. de virt. art. 10. ad 16. his verbis: *Licet per actum unum simplicem non corrumpatur habitus acquisitus* (scilicet secundum substantiam) *tamen actus contritionis virtute gratiæ habet quod corrumpat habitum vitii: unde in eo qui habuit habitum intemperantiæ, cum conteritur, non remanet cum virtute temperantiæ infusa habitus intemperantiæ, in ratione habitus, sed in via corruptionis.*

Vide quæ scripsimus in Manuali Thomistarum 2. p. tract. 4. cap. 6. ubi quæstionem istam fusius & clarius contra nonnullos Recentiores pertractavimus.

ARTICULUS IV.

Quæ docet D. Thomas de æqualitate & duratione virtutum, breviter expendunturæ.

58 De his proprietatibus tam copiose disserit S. Doctor hic qu. 66. & 67. ut nihil prorsus addendum sit, sed breviter & compendiose explanandum quod ille fusiori stylo & lato calamo tradit.

Quantum ergo ad æqualitatem virtutum qu. 66. docet quod in virtutibus quæ differunt specie, una est major alia, secundum quod est rationi propinquior: & quia inter virtutes morales prudentia magis perficit rationem, illa aliis virtutibus moralibus præfertur; sicut visus omnibus externis sensibus antecellit: Unde sicut Philo visum, *Regem sensuum* appellat, ita prudentia virtutum moralium Regina nuncupatur, propriusque ejus actus est imperium. Si autem sermo fit de virtutibus ejusdem speciei, sic nulla est major, vel minor secundum seipsam, sed solum ratione participationis subjecti vel majoris intensionis seu radicationis in diversis subjectis, vel etiam in eodem secundum diversa tempora. Quod si attendantur prout sunt simul connexæ in aliquo subjecto, tunc ratione participationis subjecti sunt æquales quadam æqualitate proportionis; quantum ad id quod est formale in illis, nempe constitutionem medii rationis. At quantum ad id quod est materiale, nempe quantum ad inclinationem ad actum virtutis, potest esse inæqualitas: quia potest aliquis promptior esse ad actum unius virtutis, nempe justitiæ, quam ad actus alterius, puta fortitudinis, idque vel ex natura, vel ex consuetudine, vel etiam ex gratiæ dono.

59 Hac doctrina D. Thom. confutatus manet error Stoicorum, qui (ut videre est apud Tullium 5. de finibus & apud Laertium in Zenone) virtutem ejusdem ubique staturæ esse asserebant, nec intendi posse, aut remitti. Quo spectat illud Senecæ Epist. 7. *Virtus non potest major aut minor fieri, unius staturæ est.* Et mox: *Non intenditur virtus, idem esse dicebat Socrates veritatem & virtutem. Quomodo illa non crescit, sic nec virtus quidem. Habet numeros suos, plena est. Rursusque paullo post: Persuadebit sapientia unum bonum esse, quod honestum: hoc nec remitti, nec intendi posse, non magis quam regulam, quæ rectum probari solet, quam si flectes, quidquid ex illa mutaveris, injuria est recti. Idem ergo de virtute dicimus; & hæc recta est, flexuram non recipit, rigida est, amplius intendi non potest.*

60 Docet præterea S. Thom. eadem quæstione virtutes intellectuales præeminere moralibus: quia illæ perficiunt intellectum; istæ appetitum, qui est minus nobilis quam intellectus. Inter illas vero sapientiam dicit esse omnium perfectissimam: tum quia considerat objectum nobilius, nempe altissimam causam, quæ Deus est: tum etiam quia cum per causam judicetur de effectu, & per causam superiorem de causis inferioribus, sapientia habet ferre judicium de omnibus aliis virtutibus intellectualibus, & ejus est alias in suos fines dirigere & ordinare; unde est quasi architectonica respectu omnium.

61 Quæ autem ex virtutibus moralibus præcellat aliis, quæ vero cedat, difficile declarari posse asserit Nazianzenus orat. 16. *Quemadmodum* (inquit) *etiam in prato quedam, plurimis & suavibus floribus referto, florem omnium pulcherrimum & fragrantissimum reperire haud facile est; alio nimirum alius olfactum & aspectum ad se distrahente, atque ad primum eum decerpendum alliciente.* Nihilominus S. Doctor inter virtutes pure morales justitiam ex eo dicit præferendam esse reliquis quod & subjectum habeat sublimius, nempe voluntatem, cum reliquæ appetitui sensitivo insideant; & objecto etiam nobiliori potiantur, versatur enim circa operationes ad alterum, quibus homo non in se tantum, sed etiam erga alios perficitur. Unde Aristot. 5. Ethic. c. 1. *Præclarissima virtutum* (inquit) *est justitia, & neque Hesperus, neque Lucifer ita admirabilis.* Dixi ex virtutibus pure moralibus, quia prudentia, quam ceteris virtutibus moralibus præferendam esse diximus, nedum moralis est, sed præterea intellectualis.

Quinam vero sit ordo dignitatis inter temperantiam & 62
fortitudinem, disceptatio est inter Philosophos. Plato enim de legibus, temperantiam fortitudini præstare docet. Cui suffragari videtur Scriptura, cum ait Proverb. 16. *Qui dominatur animo suo* (concupiscentiam scilicet frænando) *melior est expugnatore urbium.* Unde Cyprianus libro de bono pudicitiæ: *Qui hostem vicit, ille fortior fuit: sed alter qui libidinem repressit, fortior seipso fuit: qui inimicum prostravit, externum hostem percussit; qui cupiditatem repressit, hostem domesticum superavit.*

Nihilominus Aristoteles, & D. Thomas fortitudinem temperantiæ præferunt; nam S. Doctor hic quæst. 66. art. 4. in corp. sic discurrit: *Virtus aliqua simpliciter dicitur major, secundum quod in ea majus bonum rationis reluceat, &c. Inter alias autem virtutes morales, quæ sunt circa passiones, tanto in unaquaque magis reluces rationis bonum, quanto circa majora motus appetitivus subditur rationi. Maximum autem in his quæ ad hominem pertinent, est vita, a qua omnia alia dependent: & ideo fortitudo, qua appetitivum motum subdit rationi in his quæ ad vitam & mortem pertinent: primum locum tenet inter virtutes morales; quæ sunt circa passiones.* Unde quando Proverb. 16. dicitur. *Qui dominatur animo suo, melior est expugnatore urbium*, per *dominatorem animarum*, in eo divino oraculo, non incommode intelligi potest ille qui per patientiam, fortitudinis administram, cohibet impatientis animi motus ne erumpant; ita ut his verbis nihil aliud significetur, quam inter munera fortitudinis patientiam præstare aggressioni: quod verum esse in tractatu de virtutibus Cardinalibus ostendemus. Sic fane eum locum intellexit S. Gregor. hom. 3. in Evang. ubi hæc scribit: *Minor est victoria urbes expugnare, quia extra sunt quæ vincuntur: majus autem est quod per patientiam vincitur, quia ipse a se animus superatur & semetipsum sibimet ipse subjicit, quando cum patientia in humilitate tolerantia stravit.*

Articulo 6. ejusdem quæst. 66. docet S. Thomas ca- 63
ritatem esse maximam inter virtutes Theologicas, quia propinquius Deum respicit quam ceteræ. De quo fuse in tractatu de virtutibus Theologicis *Disp.* 10. *art.* 5.

Quantum vero ad durationem virtutum idem S. Doctor quæst. 67. art. 1. docet virtutes morales acquisitas non remanere post hanc vitam, quoad ipsarum materiale: quia ibi nullus erit locus concupiscentiæ: & delectationibus ciborum & venereorum, quæ sunt materia temperantiæ; aut distributionibus, & commutationibus rerum quæ veniunt in usum præsentis vitæ, circa quas versatur justitia: remanere tamen in Beatis, quantum ad earum formulam, nempe quantum ad modum, seu ordinem rationis, quo appetitus rectificatur & conformatur rationi. Unde Augustinus 14. de Trinit. cap. 9. *Prudentia ibi erit sine ullo periculo erroris: fortitudo sine molestia tolerandorum malorum: temperantia sine repugnantia libidinum.*

Articulo 2. similiter asserit virtutes intellectuales post hanc vitam remanere quidem in omnibus, secundum id quod in ipsis est formale, nimirum secundum species intelligibiles in intellectu possibili servatas; non manere tamen quantum ad materiale, nempe quantum ad phantasmata e quibus extrahuntur per intellectum agentem: quia cognitio non fiet tunc per conversionem ad illa, sed erit alius modus intelligendi.

Articulis sequentibus docet ex virtutibus Theologicis, nec fidem, nec spem, sed dumtaxat caritatem remanere in patria. De quo in tractatu de virtutibus Theologicis.

DISPUTATIO VI.

De donis Spiritus Sancti.

Ad quæstionem 68. D. Thomæ.

Cum dona Spiritus sancti maximam cum virtutibus habeant cognationem, tractatui de virtutibus subjungimus veluti appendicem, disputationem de donis Spiritus sancti, in qua de illis tam in communi, quam in particulari breviter differemus.

ARTI-

ARTICULUS I.

Utrum dona Spiritus sancti sint habitus, a virtutibus etiam infusis distincti.

1 DUpliciter potest aliquid dici donum Spiritus sancti: primo generali quadam ratione, quia scilicet gratis a Spiritu sancto ut a caussa efficiente procedit; & in hoc sensu omnes gratiæ, & virtutes infusæ possunt dici dona Spiritus sancti: secundo speciali quadam ratione, quatenus donum importat specialem dispositionem a Spiritu sancto animæ impressam, qua disponitur ad hoc ut bene & facile ab ipso ad opera extraordinaria moveatur. Dari autem in nobis hujusmodi dona seu dispositiones, constat tum ex Scriptura, Isaiæ 11. Ecclesiast. 10. & 15. 1. ad Corinth. 12. & alibi sæpe, ubi fit expressa illorum donorum mentio: tum etiam ex hymno Ecclesiastico, in quo Spiritus sanctus *Septiformis munere* appellatur, ipsumque his verbis Ecclesia interpellat: *Da tuis fidelibus in te confidentibus sacrum septenarium.*

2 Accedit ratio D. Thomæ, qui hic art. 1. sic discurrit: *Omne quod movetur necesse est proportionatum esse motori, & in hoc perfectio cujuscumque mobilis posita est, congruenter disponi ut bene moveatur a proprio motore: Quanto igitur movens est altior, tanto necesse est quod mobile perfectiori dispositione ei proportionetur; sicut videmus quod perfectius oportet esse discipulum dispositum ad hoc ut altiorem doctrinam capiat a Doctore. Manifestum est autem quod virtutes humanæ perficiunt hominem, secundum quod natus est moveri per rationem in his quæ interius vel exterius agit: Oportet igitur inesse homini altiores perfectiones, secundum quas sit dispositus ad hoc quod divinitus moveatur: & ista perfectiones vocantur dona, non solum quia infunduntur a Deo, sed quia secundum ea homo disponitur, ut efficiatur prompte mobilis ab inspiratione divina, sicut dicitur Isaiæ 50. Dominus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico, retrorsum non abii.*

3 Vocantur etiam in Scriptura perfectiones illæ *Spiritus* Isaiæ 11. *Requiescet super eum Spiritus Domini, Spiritus sapientiæ & intellectus, Spiritus consilii & fortitudinis, Spiritus scientiæ & pietatis, & replebit eum Spiritus timoris Domini.* Cujus appellationis varias & egregias rationes seu congruentias adducit Joannes a S. Thom. hic disput. 18. art. 1. Prima est, quia perfectiones illæ donantur a Spiritu sancto, cui nomen Spiritus, & nomen doni tribuitur. Secunda, quia ex amore spirante, & ponderante, & velut ex spiritu cordis Dei procedunt. Tertia, quia quasi ipso Dei halitu inspiratur anima, quæ ipsis ornatur, amplectendo ipsum quasi sponsum osculantem se, & osculo oris sui spiritum ei immittentem, ut perficiantur, & eleventur virtutes ad superiorem modum operandi, juxta illud Psalm. 32. *Verbo Domini cæli firmati sunt, & spiritu oris ejus omnis virtus eorum.* Denique Dona illa cælestia *Spiritus* appellantur, quia his homo a Spiritu sancto agitur, movetur, ac impellitur ad opera ardua & extraordinaria, juxta illud Apost. ad Roman. 8. *Qui Spiritu Dei aguntur, hi filii Dei sunt.* Ubi Glossa: *Aguntur, dicit, non reguntur: plus est enim agi, quam regi; agi enim dicimus aliquem vix agentem, regi autem quasi jam aliquid agentem, qui ideo regitur ut recte agat: sed aguntur non quod nihil per se agant, sed quod ut aliquid agant, imperu gratia impelluntur.* His præmissis,

Duæ circa illa dona occurrunt difficultates, in titulo hujus articuli insinuatæ, & breviter hic discutiendæ ac resolvendæ. Prima est an illa sint proprie habitus? Secunda, an distinguantur a virtutibus Theologicis, & moralibus infusis?

§. I.

Dupliici conclusione utraque difficultas resolvitur.

DIco primo, dona Spiritus Sancti esse proprie habitus. Ita communiter docent Theologi cum D. Thom. hic art. 3. licet aliqui, ut refert Lorca, existimaverint hæc dona solum esse actus quosdam virtutum speciales, non habitus.

4 Probatur primo: If. 11. dona omnia in Christo permanenter fuisse asseritur, his verbis: *Requiescet super eum Spiritus Domini, Spiritus sapientiæ & intellectus, &c.* requiescere enim permanentiam importat; Sed donum permanenter inhærens est habitus, non vero actus, vel dispositio transiens: Ergo dona Spiritus sancti sunt veri habitus, non vero actus, aut dispositiones transeuntes.

5 Probatur secundo: Anima nostra est mobilis a triplici motore, scilicet a ratione, a lumine gratiæ & fidei, & a speciali impulsu & instinctu Spiritus Sancti præter communes regulas naturæ & gratiæ: disponitur autem ut facile & connaturaliter moveatur a ratione, per virtutes morales acquisitas; ut moveatur a lumine fidei & gratiæ, per virtutes morales infusas: Ergo ut connaturaliter moveatur a Spiritu sancto, debet etiam per aliqua dona habitualia disponi, ac proinde dona illa debent esse veri habitus, sicut virtutes morales acquisitæ & infusæ.

Confirmatur: Per dona nobis, ut ita loquar, connaturalizantur actus ad quos movemur ex speciali instinctu 6
Spiritus sancti, sicut per virtutes morales acquisitas, vel infusas, actus honesti ordinis naturalis vel supernaturalis, fiunt nobis connaturales: Sed propter hanc caussam virtutes illæ habent rationem habitus: Ergo & similiter dona Spiritus sancti.

Dico secundo, dona Spiritus sancti distingui realiter a virtutibus infusis, sive Theologicis, sive moralibus. Est contra Scotum, Vasquez, Lorcam, & alios, existimantes dona hæc esse ipsismet virtutes infusas, secundum aliquam peculiarem denominationem, vel officium, ratione cujus dicuntur dona.

Probatur primo conclusio ex D. Thoma hic art. 1. in 7
sed contra, ubi ex S. Gregorio lib. 1. moralium c. 14. distinguit septem dona, (quæ dicit significari per septem filios Job) a tribus virtutibus Theologicis, quas ait per tres filias Job figuratas esse. Et ex secundo moralium distinguit ea a quatuor virtutibus Cardinalibus, quas dicit significari per quatuor angulos domus Job.

Probatur secundo ratione fundamentali: Illi habitus di- 8
stinguuntur realiter, qui respiciunt distincta formaliter objecta: Sed virtutes & dona respiciunt objecta formaliter diversa: Ergo distinguuntur realiter. Major constat, Minor probatur. Virtutes acquisitæ respiciunt objectum ut dirigibile per regulas prudentiæ acquisitæ; virtutes vero infusæ illud attingunt ut dirigibile per regulas prudentiæ infusæ, modo communi & ordinario. At dona illud respiciunt ut dirigibile modo altiori, nempe per quamdam specialem inspirationem & motionem Spiritus Sancti, præter regulas prudentiæ, & prævie ad consilium & deliberationem. Unde Aristoteles lib. 1. moral. cap. de bona fortuna, ait quod *his qui moventur per instinctum divinum, non expedit consiliari secundum rationem humanam, sed quod sequantur interiorem instinctum; quia moventur a meliori principio; quam sit ratio humana:* Atqui objectum ut dirigibile modo altiori supra regulas prudentiæ, distinguitur formaliter ab objecto ut dirigibili solum per regulas prudentiæ: Ergo virtutes & dona respiciunt objecta formaliter distincta.

Confirmatur: Habitus quibus aliquod mobile disponi- 9
tur ad recipiendam motionem ab aliquo superiori motore, debent inter se distingui, juxta motorum distinctionem & qualitatem: Sed homo per virtutes acquisitas redditur prompte mobilis a lumine naturæ; per virtutes vero infusas a lumine gratiæ & fidei; & tandem per dona a speciali impulsu & instinctu Spiritus sancti: Ergo dona debent distingui ab illis virtutibus. Minor est certa, Major vero ex eo constat, quod omne mobile debeat proportionari suo motori.

Tertio suaderi potest conclusio, & Adversariorum sen- 1
tentia convelli, argumento ad hominem: Cum enim Scotus, Vasquez, & Lorca, contra quos disputamus, non admittant virtutes infusas morales, sed dumtaxat Theologicas, si dona Spiritus sancti a virtutibus infusis non distinguerentur, deberent reduci ad virtutes Theologicas, seu cum illis identificari: v. g. sapientia, scientia, intellectus, & consilium, ad finem reduci deberent, seu identificari cum illa; nam cum in intellectu resideant, cum spe & caritate, quæ in voluntate subjectantur, identificari nequeunt; Sed talia dona non possunt reduci ad fidem, seu cum illa identificari; tum quia fuerunt in Christo, in quo non fuit fides; tum etiam, quia (ut infra dicemus) remanent in patria, e qua fides excluditur, utpote cum clara Dei visione incompossibilis, ut in tractatu de virtutibus Theologicis ostendemus: Ergo dona Spiritus sancti a virtutibus infusis realiter distinguuntur.

§. II.

Solvuntur objectiones contra primam conclusionem.

OBjicies primo contra primam conclusionem: De ra- 11
tione habitus est permanentia; Sed hæc non convenit donis Spiritus sancti: Ergo illa non sunt habitus. Major patet, Minor vero probatur primo ex D. Gregorio lib. 2. moral. cap. 41. ubi sic ait: *In cunctis fidelibus Spiritus sanctus venit, sed in solo Mediatore semper singulariter permanet:* Ergo dona non habent permanentiam in aliis hominibus a Christo.

Secundo probatur eadem Minor: Prophetia, dona miraculorum, & aliæ gratiæ gratis datæ, non dantur hominibus permanenter, & per modum habitus, sed transeuntes, & per modum motionis, ut docet S. Thomas 2. 2. quæst. 171. art. 2. Ergo idem de donis Spiritus sancti dicendum est.

Probatur tertio: Homo concurrit solum ut instrumentum ad actiones donorum, cum potentiæ animæ non habeant sufficientem proportionem cum illis: Sed de ratione instrumenti est operari solum per virtutem seu motionem

tionem transeuntem, a caussa principali impressam: Ergo dona non sunt aliquid in nobis permanens, sed transiens & fluens.

Denique probatur Minor: Habitibus & qualitatibus permanentibus utimur quando volumus: Sed justus donis Spiritus sancti ornatus & instructus, non potest eorum operationes pro libito exercere: Ergo talia dona non sunt qualitates permanentes & habituales, sed motiones actuales & transeuntes.

12 Respondeo, concessa Majori, negando Minorem. Ad cujus primam probationem dicendum, Gregorium vel non loqui de donis Spiritus sancti, sed de gratiis gratis datis, quæ non sunt permanenter & per modum habitus in fidelibus, sicut in Christo: vel si loquatur de donis, solum intendit quod illa fuerint in Christo longe excellentiori modo, quam in aliis, non vero quod in aliis justis non sint permanenter, modo tamen imperfectiori.

Ad secundam respondet D. Thomas hic artic. 3. ad 3. concesso Antecedente, negando Consequentiam, & paritatem: dona enim Spiritus sancti sunt necessaria homini ad salutem: *Prophetia vero* (inquit) *est de donis quæ sunt ad manifestationem spiritus, non autem ad necessitatem salutis.* Quod discrimen insinuatur a D. Gregor. 2. moral. cap. 41. dicente, quod *in illis donis sine quibus ad vitam perveniri non potest, Spiritus sanctus in electis omnibus semper manet, sed in aliis non semper manet.*

Ad tertiam dicendum, de ratione quidem instrumenti proprii & rigorosi esse operari per motionem & virtutem transeuntem; non tamen de ratione instrumenti large & improprie sumpti: quo pacto homo se habet ad actiones donorum, cum potentiæ animæ, ut per dona elevatæ, habeant sufficientem proportionem cum illis. Solutio est D. Thomæ hic art. 3. ubi secundo loco sibi idem argumentum objicit, & respondet, *quod ratio illa procedit de instrumento, cujus non est agere, sed solum agi: tale autem instrumentum non est homo, sed sic agitur a Spiritu sancto, quo etiam agit, in quantum est liberi arbitrii, unde indiget habitu.*

Ad ultimam respondeo; hoc axioma: *Utimur habitibus quando volumus*, intelligi de habitibus subditis rationi, & communibus regulis; non vero de illis qui non subduntur rationi, nec regulis ordinariis, sed extraordinariis utuntur, cujusmodi sunt dona Spiritus sancti, unde ut homo illis utatur, indiget speciali motione illius; sicut ad actus indeliberatos, qualis est prima intentio finis, debet specialiter moveri a Deo, absque prævio consilio & deliberatione rationis, ut docet Aristoteles lib. 7. moralium Eudimiorum cap. 18. & D. Thomas supra qu. 9. art. 4.

§. III.

Solvuntur objectiones contra secundam conclusionem.

13 OBjicies primo contra secundam conclusionem. Idem præstant virtutes Theologicæ, & morales infusæ, quod dona: Ergo non distinguuntur realiter inter se. Consequentia patet, Antecedens vero probatur. Dona per nos habent deponere animam ad recipiendam motionem Spiritus sancti: Sed hoc idem præstant virtutes Theologicæ, & morales infusæ; cum enim homo non possit actus illarum virtutum elicere, nisi Spiritu sancto movente, inspirante, & illuminante, eo ipso quod illæ disponunt & complent potentias animæ ad actus supernaturales eliciendos, etiam illas disponunt ad recipiendam motionem, inspirationem, & illuminationem Spiritus sancti: Ergo, &c.

14 Respondeo negando Antecedens, ad cujus probationem dicendum, quod licet virtutes Theologicæ, & morales infusæ, disponant animam ad recipiendam motionem Spiritus sancti, diversimode tamen a donis, nam dona illam disponunt ad motionem Dei specialem, qua homo a Deo movetur, non medio consilio & deliberatione, sed divino instinctu; virtutes vero Theologicæ, & morales infusæ, illa disponunt ad recipiendam motionem Spiritus sancti communem & ordinariam intra ipsum ordinem supernaturalem, per quam scilicet homo natus est moveri supposito consilio & deliberatione rationis. Unde D. Thom. hic art. 1. ad 4. *Sapientia dicitur intellectualis virtus, secundum quod procedit ex judicio rationis; dicitur autem donum, secundum quod operatur ex instinctu divino.*

15 Objicies secundo: Virtutes infusæ, & dona versantur circa eamdem materiam, v. g. fortitudo ut est donum, & ut est virtus; similiter fides & intellectus respiciunt eadem objecta: Ergo non distinguuntur inter se realiter.

Respondeo virtutes infusas & dona respicere quidem eamdem materiam, sed modo valde diverso; nam dona eam attingunt sub motivo longe altiori, nempe ut subest mensuræ excedenti modum rationis.

16 Probabis, Ad attingendum aliquid sub motivo altiori non requiritur nova virtus, sed sufficit quod eadem fiat intensior, minime vero quod distinguatur specie ab ea quæ potest tantum attingere illud sub motivo inferiori & minus arduo: Ergo illa ratio non convincit dona distingui realiter a virtutibus infusis, sed ad summum accidentaliter, sicut virtus intensa distinguitur a remissa.

Respondeo distinguendo Antecedens: Ad attingendum aliquid sub motivo altiori, non requiritur nova virtus, &c. quando motivum altius & minus arduum sunt intra eamdem rationis mensuram dirigentem, concedo Antecedens: secus, nego Antecedens. Motivum autem, sub quo attingitur objectum per dona Spiritus sancti, est extra lineam mensuræ motivi sub quo attingitur per virtutes infusas; quia istæ respiciunt objectum, ut modo humano (intra ordinem tamen supernaturalem) attingibile; dona vero respiciunt illud ut attingibile supra omnem modum humanum.

Dices: Etiam in virtutibus Theologicis interdum contingit aliquem operari præter communem & ordinarium modum, ut cum aliquis ex caritate animam suam tradit pro amicis; vel tam perfectam habet fidem, ut ea sufficiat ad montes transferendos, & miracula patranda: Ergo non solum dona, sed etiam virtutes supernaturales & infusæ, respiciunt suum objectum, ut supra omnem modum humanum attingibile.

Respondeo quod quando virtutes Theologicæ actus aliquos heroicos & extraordinarios eliciunt, adjuvantur a donis Spiritus Sancti, quia sola ratio cum virtutibus illis non sufficit ad tales actus eliciendos. Unde cuilibet virtuti Theologicæ aliquod donum correspondet; Fidei enim correspondent Intellectus & Scientia, ut docet S. Thom. 2. 2. q. 8. & 9. Spei donum timoris, ut docet qu. 19. & Caritati donum Sapientiæ, ut asserit qu. 45.

§. IV.

Corollaria notatu digna.

EX dictis inferes primo, dona in communi sic posse 18
definiri, seu describi: Dona sunt bonæ qualitates mentis a Deo infusæ, quibus nullus male utitur, & quibus recte vivitur, rectitudine operationis quæ est supra omnes regulas prudentiæ, tam acquisitæ, quam infusæ, ex peculiari instinctu & inspiratione Dei. Vel aliter: Dona sunt dispositiones ad optimum, excedens regulas ordinarias, cujuscumque prudentiæ.

Inferes secundo, dona Spiritus sancti esse homini ne- 19
cessaria ad salutem. Ut enim discurrit S. Thomas hic art. 2. quod imperfecte habet naturam aliquam, vel formam, aut virtutem, non potest per se operari, nisi ab altero moveatur; sicut luna, in qua est imperfecte natura lucis, non illuminat, nisi illuminata a Sole: Sed virtutes Theologicæ, & morales infusæ, imperfecte informant animam rationalem: Ergo per illas non ita perficitur homo in ordine ad ultimum finem, quin semper indigeat moveri quodam superiori instinctu Spiritus sancti, subindeque donis illius, quæ animam ad motionem illam disponant.

Inferes tertio, dona Spiritus sancti non posse esse sine 20
caritate; quia sicut virtutes morales reddunt vires appetitivas mobiles a ratione, ita dona reddunt vires animæ mobiles a Spiritu sancto: sicut autem ratio perficitur per prudentiam, ita Spiritus sanctus habitat in nobis per caritatem: Ergo sicut virtutes morales connectuntur cum prudentia, ita dona cum caritate. Ex quo

Inferes quarto, quod sicut una virtus sine aliis non 21
est perfecta, ita nec unum donum sine alio perfectum esse potest. Unde Gregorius 1. moral. cap. 15. *Sicut unaquæque virtus sine alia valde destituitur; ita unumquodque donum sine alio imperfectum erit. Minor est sapientia quæ intellectu caret: sapientia enim quæ est sine intellectu, est hebes. Inutilis est intellectus, si ex sapientia non subsistat: quia cum altiora sine sapientia pondere penetrat, sua illum levitas gravius ruiturum levat. Vile est consilium sine fortitudine: quia quod tractando invenit, sine viribus ad actum producit. Fortitudo etiam quæ plus potest, sine moderamine rationis in præceps ruit. Nulla est scientia sine pietate: quia qui bona cognita non exequitur, gravius judicatur. Pietas sine scientia discretione quomodo miseretur ignorat. Timor sine his nihil valet, quia ad omnia trepidans, a bonis operibus torpet.*

Inferes quinto, quod dona Spiritus sancti quoad ipso- 22
rum materiam, circa quam nunc versantur, ipsa scilicet opera vitæ activæ, non remanebunt in patria, nam opera illa non habent locum in statu gloriæ: remanebunt tamen, & quidem perfectissime, quantum ad essentiam donorum, quia tunc homo totaliter Deo subditus, Spiritus sancti motionem perfectissime sequatur. Habebunt etiam omnia dona actus suos in patria circa ea quæ pertinent ad vitam contemplativam, quæ est vita beata. Unde Ambrosius lib. de Spiritu sancto cap. 20. *Civitas Dei illa Hierusalem cælestis, non meatu alicujus fluvii terrestris alluitur; sed ex vita fonte procedens Spiritus sanctus; cujus nos brevi haziamur haustu, in illis cælestibus spiritibus redundantius videtur affluere, pleno septem virtutum spiritualium servens meatu.*

Infe-

23 Inferes sexto, dona Spiritus sancti esse quidem inferiora virtutibus theologicis, sed superiora virtutibus moralibus, sive infusis, sive acquisitis.

Prima pars hujus corollarii patet: Nam virtutes Theologicæ conjungunt nos ultimo fini, dona vero deserviunt ad movendum nos ad ultimum finem, juxta illud Psalm. 142. *Spiritus tuus bonus deducet me in viam rectam*; Ergo virtutes theologicæ omnibus donis præferendæ sunt.

Secunda etiam pars non est minus evidens: Homo enim per virtutes morales acquisitas disponitur ut facile & connaturaliter moveatur a ratione; per infusas, ut movetur a lumine fidei & gratiæ, per dona vero disponitur ut connaturaliter moveatur a Spiritu sancto: *Manifestum est autem* (inquit S. Doctor hic art. 8.) *quod ad altiorem motorem oportet majori perfectione mobile esse dispositum*: Ergo dona perfectiora sunt virtutibus moralibus, sive infusis, sive acquisitis.

24 Confirmatur: Virtutes morales acquisitæ respiciunt suum objectum ut dirigibile per regulas prudentiæ acquisitæ; infusæ illud attingunt ut dirigibile per regulas prudentiæ infusæ, modo communi & ordinario, dona vero illud respiciunt ut dirigibile modo altiori, nempe per quamdam specialem motionem & instinctum Spiritus sancti: Ergo illa superiora & perfectiora sunt virtutibus moralibus, sive infusis, sive acquisitis.

ARTICULUS II.

De donis Spiritus sancti in particulari.

SEptem dari Spiritus sancti dona, communis est Patrum & Theologorum consensus: & colligitur ex Scriptura Isaiæ 11. ubi septem recensentur, his verbis: *Egredietur virga de radice Jesse, & flos de radice ejus ascendet, & requiescet super eum Spiritus Domini, Spiritus sapientiæ & intellectus, Spiritus consilii & fortitudinis, Spiritus scientiæ & pietatis, & replebit eum Spiritus timoris Domini.*

25 Ratio vero assignatur a D. Thoma hic art. 4. Quot enim sunt operationes potentiarum, quæ sunt principia humanorum actuum, tot sunt dona Spiritus sancti: Sed septem sunt operationes potentiarum, quæ sunt principia humanorum actuum: Ergo septem sunt dona Spiritus sancti. Major probatur: quia dona Spiritus sancti sunt quidam habitus perficientes hominem ad hoc ut prompte sequatur instinctum ipsius Spiritus sancti; sicut virtutes morales perficiunt vires appetitivas ad hoc ut obediant rationi: unde sicut morales virtutes sunt secundum numerum operationum, in quibus virtutes appetitivæ moventur a ratione ita dona tot sunt, quot operationes potentiarum quæ sunt aptæ moveri a Deo. Minor etiam suadetur: Nam vis quæ est principium humanorum actuum duplex est, scilicet ratio, & appetitus; ratio etiam est duplex, nimirum speculativa & practica, & sic est triplex principium humanorum actuum, nempe ratio speculativa, ratio practica, & appetitus: operatio vero intellectus, tum speculativi, tum practici, duplex est, scilicet apprehensio veritatis, & judicium de veritate: similiter appetitus duplicem habet operationem, unam per quam se habet ad ea quæ sunt ad alterum, aliam vero per quam se habet ad ea quæ sunt ad se; & hæc sunt duo, scilicet pericula & delectabilia: unde septem sunt operationes harum potentiarum. In primis intellectus speculativus apprehendit veritatem, & hæc operatio perficitur per donum intellectus; secundo judicat de veritate apprehensa, & hæc perficitur per donum sapientiæ. Similiter intellectus practicus primo apprehendit veritatem; & hæc apprehensio fit per donum scientiæ: secundo judicat de veritate apprehensa, & hæc perficitur per donum consilii. Appetitus vero in his quæ sunt ad alterum perficitur per donum pietatis; in his autem quæ sunt ad se, primo in timore periculorum perficitur per donum fortitudinis; secundo in concupiscentia delectabilium, perficitur per donum timoris, secundum illud Proverb. 6. *In timore Domini declinat omnis a malo*: & illud Psalm. 118. *Confige timore tuo carnes meas, a judiciis enim tuis timui.* Quasi diceret (inquit Glossa) da mihi castum timorem, scilicet filialem, quo omnia carnalia desideria configantur. Ergo septem sunt dona Spiritus sancti, nempe donum intellectus, donum sapientiæ, donum scientiæ, donum consilii, donum pietatis, donum fortitudinis, & donum timoris. Quæ figurantur per septem oculos super lapidem unum, de quibus sit mentio Zachariæ 3. per septem lucernas, de quibus dicitur Exodi 25. *Facies lucernas septem, & ponet eas super candelabrum*: per septem stellas in dextera Christi, quas vidit D. Joannes Apocal. 1. per septem lampades ardentes ante thronum, de quibus Apocal. 4. & denique per septem crines, in quibus fortitudo Sampsonis posita erat, ut habetur Judicum 16.

26 Hæc septem dona sunt contra septem mala, quæ enumerat Gregorius Magnus super illud Job. 1. *Ventus vehemens irruit a regione deserti &c.* his verbis: *Spiritus qui mentem ante omnia prudentia, temperantia, fortitudine & justitiæ format, eamdem contra singula tentamenta septem virtutibus instruit. Contra stultitiam sapientia; contra hebetudinem intellectu; contra præcipitationem consilio; contra timorem fortitudine; contra ignorantiam scientia; contra duritiam pietate; contra superbiam timore.*

Donum intellectus ita nuncupatur, quia correspondet 27
habitui principiorum, & habet proportionem cum ipso; proprium enim officium illius est acuere intellectum ad penetrandas res fidei, nedum simplici apprehensione, sed etiam quodam judicio discretivo, & sine admixtione erorum: in quo differt a donis sapientiæ, & scientiæ, quæ habent judicare de rebus supernaturalibus, modo quodam resolutivo, per suas caussas, vel effectus; sapientia quidem per caussas supremas; nempe per intimam unionem ad Deum; scientia vero per caussas inferiores: in quo etiam differunt a fide, quæ fertur in res divinas & supernaturales sub præcisa ratione formali divinæ revelationis. Sed ut clarius adhuc horum donorum, tum inter se, tum a fide distinctio percipiatur,

Supponenda est doctrina quam tradit S. Thomas 2. 2. 28
qu. 43. art. 2. ubi docet, dupliciter aliquem posse habere cognitionem; & judicium ferre de aliqua re; uno modo per inquisitionem seu studium; alio modo per experientiam, & quasi connaturalitatem ad rem illam: sicut de castitate aliter judicat Philosophus ex disciplina Ethica, & disputatione de virtutibus, aliter temperans & castus, ex connaturalitate ad ipsam continentiam & castitatem: unde de supernaturalibus & divinis possumus habere cognitionem & judicium, vel ex studio & disputatione circa res illas, sive ex præcisa illustratione veritatis: vel ex quadam connaturalitate & affectu, ac veluti gustu & experientia divinorum. Donum vero intellectus non acuit nec perficit mentem ad penetrandas veritates divinas & supernaturales, quasi ex studio & disputatione, & quasi metaphysice, sed ex connaturalitate quadam & unione ad divina, & mystice, seu per quamdam experientiam & gustum divinorum, & speciali unione cum Deo perceptum. Similiter sapientia judicat de supernaturalibus per caussas altissimas, ut cognitas hujusmodi experientia & gustu divinorum; & scientia per caussas inferiores & humanas, ut eadem etiam ratione manifestatas. Ex quibus clare constat horum donorum distinctio, tum inter se, tum a fide, quæ non fertur in res divinas, ut cognitas hujusmodi experientia & gustu divinorum; sed lumine revelationis obscuræ. A dono autem consilii differunt, quia istud hominem ad ea quæ agenda sunt dirigit, non ex rationibus humanis, sed divinis; non præcise ut cognitis a fide vel prophetia, quæ possunt esse in peccatore, sed ex affectu & experientia intima divinorum, ex qua homo justus docetur & inspiratur a Deo de necessariis ad salutem, etiam cum discursu & interdum collatione aliorum; hoc enim totum inspiratur a Deo: unde proprium officium hujus doni est præcipere agenda necessaria ad salutem, ex vi affectus experimentalis, & quasi gustus divinorum, ac proinde præter regulas communes.

De hoc dono eleganter differit Gregorius Magnus 1. Mo- 29
ral. cap. 11. ubi hæc scribit: *Unusquisque electorum adhuc in mundo positus, mente tamen extra ad Deum surgit, & arumnam exilii quam tolerat, deplorat, & ad sublimem patriam inaccessibilibus se amoris stimulis excitat: unde invenit salubre consilium temporale hoc despicere quod percurrit; & quo magis crescit consilii scientia, ut peritura deleret, eo augetur dolor, quod necdum ad mansura sive æterna contingat. Et ideo solerti consilio infigit mentem, & cautæ se in omni actione circumspiciendo consolerat. Et ne ex re qua agitur, repentinus finis adversus surripiat, hunc prius molliter posito pede cogitationis palpat, & pensat, ne in his quæ agenda sunt præsipitatio impellat; ne prava per concupiscentiam aperto bello superent; ne recta per inanem gloriam insidiando supplantent. Et mens electi cujuslibet, quo magis per consilium vivere nititur, ex angusti itineris dolore fatigatur.*

Quoad dona quæ pertinent ad appetitum, donum pie- 30
tatis exhibet Deo cultum per instinctum Spiritus sancti in casibus extraordinariis, in quibus talis cultus a prudentia acquisita, vel infusa regulari nequit; ut si quis ex speciali instinctu in oratione permaneat, eamque continuet usque ad mortem, hoc enim non dictat prudentia: vel si Deum oret, ut pro defensione & conservatione Reipublicæ miracula faciat, illa oratio non erit actus religionis, sed doni pietatis.

Differt etiam donum pietatis a religione, in eo quod re- 31
ligio respicit cultum Deo exhibendum, ut primo rerum omnium principio, & supremo Domino, danti esse & conservanti omnibus rebus creatis: at vero donum pietatis inclinat ad exhibendum cultum Deo, secundum præcise, quod in se magnus est, sive bona, sive mala nobis faciat, & cum quadam quasi nuditate & annihilatione omnium, ad ipsum solum attendendo, & ad infinitam ejus magnitudinem, juxta illud Prophetæ Psalm. 33. *Magnificate Dominum mecum, & exaltemus nomen ejus in id ipsum*: hoc est, non propter ea quæ nobis tribuit, nec juxta mensuram beneficiorum quæ ab eo recepimus, ipsum colamus, sed

sed propter ipsum & infinitam ejus magnitudinem. Unde D. Thom. in 3. dist. 34. qu. 3. art. 3. quæstiunc. 1. ad 1. in hoc distinguit pietatis donum a pietate virtute quæ reddit cultum Deo, & est ipsa religio, quod pietas, ut est virtus, *accipit aliquid humanum pro mensura, scilicet beneficium a Deo acceptum, ratione cujus est debitor ei; sed pietas quæ est donum, accipit in hoc aliquid divinum pro mensura, ut scilicet Deo honorem impendat, non quia sit ei debitus, sed quia Deus honore dignus est, per quem modum etiam ipse Deus sibi honori est.*

32 Diversa illa motiva colendi Deum, aperte in Scriptura declarantur. Nam Apocal. 4. dicitur: *Dignus es Domine Deus noster accipere gloriam, & honorem, & virtutem, quia tu creasti omnia*: Ecce motivum religionis honorantis Deum, quia creavit nos, & est auctor naturæ. Et rursus c. 5. *Dignus es Domine accipere librum, & aperire signacula ejus, quoniam occisus es, & redemisti nos Deo in sanguine tuo, & fecisti nos Deo nostro regnum & sacerdotes.* Ubi etiam virtus religionis ad Deum laudandum & colendum incitatur ex beneficio supernaturali redemptionis, & quia nos facti sumus regnum Dei per gratiam. At vero donum pietatis, relictis his omnibus motivis beneficiorum Dei, gratias agit Deo, & colit ipsum, quia in se magnus & pius est, ut cum ibidem cap. 11. dicitur; *Gratias agimus tibi Domine Deus omnipotens, qui es, & qui erat, & qui venturus es, quia accepisti virtutem tuam magnam, & regnasti.* Et iterum cap. 15. *Quis non timebit te Domine, & magnificabit nomen tuum, quia solus pius es?* Et Ecclesia canit in hymno Angelico; *Gratias agimus tibi, propter magnam gloriam tuam.* Ubi cultus & gratiarum actio non redditur Deo, propter hæc aut illa beneficia nobis collata, sed quia in se pius est, & propter gloriam suam quam habet, & quia accepit virtutem & magnitudinem, & regnavit.

33 Donum fortitudinis firmat animum contra pericula, præcipue mortis, & inclinat ad ea subeunda, præter regulas prudentiæ, & modo quodam superhumano: modus enim agendi hominis, per virtutem infusam elevati, est cum quadam adhuc infirmitate & trepidatione subire terribilia, & secundum dictamen prudentiæ, vel naturalis, vel infusæ: at vero donum fortitudinis firmat omnino hominem, & ab eo omnem infirmitatem & trepidationem depellit, & supra regulas communes prudentiæ, ad subeunda terribilia inclinat. Hoc dono roboratus Apostolus exclamabat: *Omnia possum in eo qui me confortat.* Et Propheta Regius Psalm. 17. dicebat: *In Deo meo transgrediar murum*: idest (ut interpretatur D. Thomas in 3. dist. 14. q. 3. art. 1. quæstiunc. 1.) *Omne quod potest infirmitati humanæ obviare, hoc enim nomine muri intelligitur.* Eodem dono confortatus Jonathas, cum solo armigero aggressus est totum exercitum hostium; & Sampson ita rupit vincula quibus ligatus erat, sicut telas aranearum. Unde de illo Judicum 5. dicitur: *Irruit super eum Spiritus Domini, & sicut solent ad odorem ignis lina consumi, ita vincula quibus ligatus erat, dissipata sunt & soluta.* Denique ipse Christus, qui imminente passione sua, ad ostensionem infirmitatis naturæ quam susceperat; trepidavit & timuit in horto Olivarum, statim rediit ex dono fortitudinis in suam soliditatem & securitatem, & ut loquitur Leo Papa serm. 8. de Passione: *Depulsa trepidatione infirmitatis, & confirmata magnanimitate virtutis, rediit in sententiam sua dispositionis æternæ.*

34 Ultimum Spiritus sancti donum dicitur donum timoris, quod (ut docet S. Thomas 2. p. q. 6. art. 6.) duplicem habet actum: alterum primarium, qui est subjectio reverentialis ad Deum, ob divinam eminentiam, non inspectam absolute (nam revereri Deum absolute consideratum, ad humilitatem, vel ad pietatem pertinet) sed ut potentem infligere malum, saltem ipsum non esse, reducendo nempe ad nihilum: alterum secundarium, qui est refugere malum culpæ possibile, aut pœnæ propter culpam. Primus actus fuit in Christo, & remanet in Beatis. Unde dicitur Job 26. *Columnæ cæli pavent & contremiscunt ad nutum ejus*: ubi per *columnas cæli* intelliguntur Angeli beati, ut explicat Gregorius Magnus 17. moral. cap. 1. his verbis: *Columnæ cæli contremiscunt ad nutum ejus, ipse enim Virtutes cælestium, quæ Deum sine cessatione conspiciunt, in ipsa contemplatione contremiscunt. Sed idem tremor ne in pœnalis sit, non timoris est, sed admirationis, quia scilicet admirantur Deum, ut supra se existentem, & in eis incomprehensibilem.* An vero actus secundarius hujus doni, in Christo, & in Beatis reperiri possit, dicemus in tractatu de Incarnatione, ubi etiam fusius de illo differemus *Disput. 2. art. 1.*

35 Quæstione 69. agit S. Thomas de quibusdam actibus donorum, quibus ex instinctu & motione speciali Spiritus sancti ad vitam æternam accedimus, juxta illud Psal. 142. *Spiritus tuus bonus deducet me in viam rectam*: unde illæ donorum operationes, simpliciter Beatitudines appellantur, vel quia ad beatitudinem faciunt pervenire, vel quia sunt veluti quædam participationes & inchoationes futuræ beatitudinis. Illæ vero octo enumerantur Matth. 5. ex quibus quatuor pertinent ad exclusionem & remotionem falsæ beatitudinis, nempe paupertas spiritus, quæ amorem inordinatum divitiarum removet; mansuetudo, quæ inordinatas passiones irascibilis excludit, luctus & fletus, qui removet inordinatas passiones delectationis & gaudii, & patientia in persecutionibus, quæ removet favorem & applausum humanum ut ait D. Thomas quæst. citata art. 3. ad 6. Aliæ vero quatuor pertinent ad dispositionem & tendentiam ad veram & æternam beatitudinem: nam ad eam disponimur & desideramus per ardens illius desiderium, quod fames & sitis justitiæ appellatur, per opera misericordiæ quæ erga proximum exercemus, per cordis munditiam, quæ ad contemplationem & claram Dei visionem disponit, unde ab Augustino Deus, *purificata mentis intelligentia*, appellatur; & demum per pacem & concordiam cum proximo, quæ est perfectissimum justitiæ & caritatis opus.

Quæres primo, quomodo si sunt tantum septem dona, 36
ponuntur octo beatitudines, quæ ut diximus, sunt aliquæ donorum operationes?

Respondeo cum S. Thoma qu. citata art. 3. ad 5. octavam beatitudinem pertinere ad septem præcedentes, quasi confirmationem & manifestationem earum; continet enim quamdam firmitatem animi, ne propter humanas persecutiones recedat ab his quæ per alias septem beatitudines & septem dona fiunt, unde illa per omnia dona versatur.

Quæres secundo, quare Lucas enumerat solum quatuor 37
beatitudines, Matthæus vero octo?

Respondeo cum eodem S. Doctore in resp. ad 6. Lucam solum enumeraſſe illas beatitudines; quas Christus recensuit in sermone quem habuit ad turbas, descendendo de monte, ut expresse habetur Lucæ 6. Christus vero in eo sermone ideo solum quatuor beatitudines enumeravit, quia cum turbis loqueretur, noluit nisi illa tantum eis proponere, quæ removent falsam beatitudinem, quam plures præsertim e vulgo, ponunt in bonis hujus sæculi: & si solum numeravit paupertatem spiritus, removentem amorem inordinatum divitiarum; esurient seu laborem, carnis delicias excludentem; flentum oppositum vanæ & mundanæ lætitiæ; & odium seu persecutionem hominum oppositam favori & applausui. Matthæus vero recensuit illas beatitudines quas Christus numeravit in sermone habito ad Discipulos, in quo alias quatuor beatitudines, quæ pertinent ad dispositionem, & tendentiam ad veram & æternam beatitudinem, addit; quia cum Discipuli essent perfectiores, melius erant dispositi ad illas beatitudines percipiendas & exercendas, quam turbæ.

Quæstione 70. S. Thomas differit de quibusdam perfe- 38
ctionibus procedentibus ex motione Spiritus sancti, quibus mens humana bene disponitur, quæ fructus Spiritus sancti appellari solent: *Fructus enim* (ut ait idem S. Doctor super cap. 5. epist. ad Galatas lect. 6.) *duo importat, scilicet quod sit ultimum productionis, sicut ultimum quod producitur ab arbore est fructus ejus, & quod sit suave, sive delectabile: Cant. 2. fructus ejus dulcis gutturi meo. Sic ergo opera virtutum & Spiritus sunt quid ultimum in nobis: nam Spiritus sanctus est in nobis per gratiam, per quam acquirimus habitum virtutum, & ex hoc potentes sumus operari secundum virtutem. Sunt etiam delectabilia, & fructuosa, Roman. 6. habetis fructum vestrum in sanctificatione, idest in operibus sanctificatis, & ideo dicuntur fructus. Dicuntur etiam flores respectu beatitudinis, quia sicut ex floribus accipitur spes fructus, ita ex operibus virtutum habetur spes vitæ æternæ, & beatitudinis. Et sicut in flore est quædam inchoatio fructus, ita in operibus virtutum est quædam inchoatio beatitudinis, quæ tunc erit quando cognitio & caritas perficientur.* Hæc S. Thomas.

Porro fructus illi duodecim enumerantur ab Apostolo 39
ad Galat. 5. his verbis: *Fructus autem Spiritus est caritas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas*: quæ ut ait S. Thomas quæst. citata art. 3. significantur per duodecim fructus, de quibus dicitur Apocal. ultimo: *Ex utraque parte fluminis lignum vitæ, afferens fructus duodecim.*

Egregiam etiam ibidem divisionis hujus assignat ratio- 40
nem, seu congruentiam, quæ sic breviter potest proponi. Fructus sunt perfectiones, quibus mens humana bene disponitur, procedentes ex motione Spiritus sancti: Sed perfectiones illæ sunt duodecim: Ergo & Spiritus sancti fructus. Major patet, Minor probatur. Perfectio mentis humanæ consistit in tribus, primo ut sit perfecte disposita secundum seipsam; secundo ut sit bene ordinata ad ea quæ sunt juxta seipsam; tertio ut sit bene ordinata ad ea quæ sunt infra seipsam. Secundum seipsam est bene ordinata mens humana, quando bene se habet in bonis & in malis: in bonis autem bene se habet mens humana per amorem, qui est prima affectio, & omnium affectionum radix, & ideo primus fructus Spiritus sancti ponitur caritas: ad amorem necessario sequitur gaudium, quod est secundus fructus: ad gaudium pax, per quam conser-

vatur

vatur gaudium, tum a conturbantibus exterioribus, tum ab interioribus, quatenus quietat desiderium in bono amato, & hic est tertius fructus: in malis vero bene se habet mens quantum ad duo; primo ut non perturbetur per imminentiam malorum; secundo ut non turbetur per dilationem bonorum: primum fit per patientiam, quæ est quartus fructus; secundum per longanimitatem, quæ quintum locum obtinet.

Ad id vero quod est juxta hominem scilicet proximum, bene se habet mens humana quantum ad quatuor. Primo quantum ad voluntatem bene faciendi; & ad hoc ponitur bonitas, quæ est sextus fructus. Secundo quantum ad beneficientiæ executionem, & ad hoc ponitur benignitas, quæ est septimus. Tertio quantum ad hoc ut æquanimiter tolerentur mala ab aliis illata; & ad hoc ponitur mansuetudo, quæ cohibet iras, & est octavus Spiritus sancti fructus. Quarto quantum ad hoc ut non noceamus proximis per fraudem, sive dolum, & ad hoc pertinet fides, seu fidelitas, & est nonus fructus.

Circa vero ea quæ sunt infra mentem, quæ sunt actiones exteriores, & interiores passiones sensus, bene se habet mens humana, primo quantum ad actiones exteriores, per hoc quod in omnibus dictis & factis modum observet; & hoc pertinet ad modestiam, quæ est decimus fructus: secundo quantum ad interiores concupiscentias bene se habet, refrænando illicitas per castitatem, & licitas per continentiam, & hæ sunt, duo ultimi Spiritus sancti fructus.

TRACTATUS QUINTUS
DE VITIIS, ET PECCATIS.

Ad Quæstionem 71. D. Thomæ, usque ad 90.

PRÆFATIO.

ON pellicear (AMICE LECTOR) tractationem facilem: vix enim altera (quamvis forsitan multi secus existiment) si materiam spectas, difficilior est. Enim vero quid umbra, tenebræ, caligine obscurius? Quid ea re ignotius, si rem vocari liceat, cujus nullam speciem, formam, vel ideam, nedum in homine, vel Angelo, sed nec in ipso idearum promptuario, & rerum archetypo, reperire est? Atqui & iis vitiis, quæ annotavi, tota constat peccati natura, iis partibus componitur fœdissimum monstrum. Scite admodum Propheta Job, cum multa de peccati malitia, sub typo Behemot, præclare dixisset, ubi ad ejus vultum, quo natura designatur, pervenit, hujus fœditate territus, in medio hæsit, & figuris tantum activus, exclamat: Quis revelabit faciem ejus, & in medium oris ejus quis intrabit? Portas vultus ejus quis aperiret? *Id est, quis peccati naturam, detecta larva, omnibus palam faciet? Quis medium, intimumque vastissimi oris, quod maximam mortalium partem absorbet, aut portas, aut primos gradus, quibus consummandæ malitiæ iter patet, investigabit? Pergit posea:* Sub umbra dormit, protegunt umbræ umbram ejus: *neque enim umbram dumtaxat dicendum est, lucisque privatio, sed non aliud, quam tenebras, parentem, non aliam prolem agnoscit, cum ab ignoratione veri originem ducat, & omnis peccans (ut Philosophus ait) sit ignorans,* & error ac tenebræ peccatoribus concreata sint, *ut dicitur Eccl.* 13. *Quid igitur mirum, si in tam densa caligine, iisque tenebris, peccati malitiam egre dignosci posse dixerim?* Puteus profundus peccatum est *(inquit Gregorius 26. Moral. c. 24.) quo absorberi se Prophetæ timebat, cum dicebat:* Neque absorbeat me profundum, neque urgeat super me puteus os suum. *Vel, ut eo loco ait Augustinus,* Magnus puteus est profunditas iniquitatis humanæ. *Spero tamen (AMICE LECTOR) eam profunditatem me cuto adituruum, neque ea voragine, iisque vorticibus absorbendum, cum Angelicum Præceptorem ducem habeam, qui ut alter Jacob, lapidem puteo superimpositum amoveat, & in ea caligine lucem præferat. Opto plurimum, ut hujus monstri fœditate terreri discas, peccatum pejus angue existimes, & ad ejus conspectum exhorrescas, & procul fugias, hujusque prudentis Spiritus Sancti consilio morem geras;* Quasi a facie colubri fuge peccatum. Dentes Leonis, dentes ejus, interficientes animos hominum. Quasi romphea bis acuta omnis iniquitas, plagæ illius non est sanitas.

DISPUTATIO PRIMA.

De Natura Vitii, & Peccati.

Ad quæst. 71. D. Thomæ.

CUM ea sit oppositorum conditio, ut juxta se posita magis elucescant, & se mutuo quoad sui cognitionem juvent, jure merito S. Thomas, postquam quæstionibus præcedentibus, de virtutibus & Spiritus Sancti donis, quibus ad ultimum finem pervenitur, accurate egit, in hac & sequentibus quæstionibus, de vitiis & peccatis, quæ ipsis virtutibus & donis opponuntur, ab eodemque fine ultimo avertunt, pertractat; priusque eorum naturam, & contrarietatem quam habent cum virtute, & cum natura hominis explicat, quam de variis eorum speciebus differat.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum vitium proprie & directe contrarietur virtuti?

§. I.

Quibusdam præmissis difficultas resolvitur.

1 NOtandum primo, quod vitium & peccatum, quamvis conveniant in hoc quod deviant a regula, differunt tamen, si proprie loquamur, in hoc quod vitium deviat a regula per modum actus primi, inclinantis ad actionem deordinatam, peccatum vero deviat per modum actus secundi: unde vitium dicit habitum seu dispositionem permanentem; peccatum autem dicit actum secundum & transeuntem.

2 Notandum secundo, quod sicut triplex est regula, videlicet naturalis, artificialis, & moralis, sive rationis; ita vitia & peccata sunt in triplici differentia; alia enim sunt naturæ, scilicet quicumque defectus naturales, alia sunt artis, scilicet defectus in exercitio artium contingentes; alia sunt moralia, sive rationis, nimirum defectus circa regulas morum; & hæc simpliciter & absolute dicuntur vitia & peccata, solumque de his agimus in præsenti.

Notandum tertio, quod sicut virtutes morales aliæ 3
sunt acquisitæ, quæ regulant hominem conformiter ad prudentiam & rationem naturalem; aliæ infusæ, quæ ipsum regulant, conformiter ad prudentiam infusam & supernaturalem, ut tractatu præcedenti fuse declaravimus: ita inter vitia quædam solum tendunt per se contra rationem & legem naturalem, non curando de aliquo supernaturali motivo, neque repugnando illi expresse, quædam vero ascendunt superius usque ad præcepta & motiva supernaturalia, iisque se immediate opponunt: unde vitia primi generis per se correspondent virtutibus acquisitis; alia vero virtutibus Theologicis, aut moralibus infusis opponuntur. His præmissis, pro resolutione difficultatis propositæ

Dico primo, aliqua vitia, ea nimirum quæ per se tendunt contra rationem naturalem, proprie & directe contrariari virtutibus acquisitis. Ita D. Thom. hic art. 1. & Aristoteles cap. de qualitate, ubi loquendo de contrarietate directa & proprie dicta, affert exemplum in virtutibus & vitiis, dicens injustitiæ justitiam contrariari.

Ratio etiam suffragatur. Ad contrarietatem enim directam proprie dictam, requiritur, & sufficit, & quod extrema sub eodem genere constituta, inter se maxime distent, & ab eodem subjecto se mutuo expellant, ut docet Aristoteles 10. Metaph. cap. 6. & constat ex definitione contrariorum: Sed totum hoc convenit vitio & virtuti, de quibus loquimur in præsenti: nam sunt sub eodem genere nedum remoto, quod est qualitas, sed etiam proximo, quod est habitus moralis, & maxime distant inter se, saltem in genere moris: Tum quia virtus & 4
vitium

vitium constituuntur per rationes boni & mali, tamquam per proprias differentias, ut docet D. Thom. supra q. 54. art. 3. nihil autem sic distat in genere moris, sicut bonum a malo. Tum etiam, quia virtus moralis ex sua propria differentia inclinat ad actum consonum & conformem rationi rectæ, vitium vero ad actum eidem rationi dissonum: hæc autem duo per ordinem ad regulam rationis, adeoque in genere habitus & inclinationis moralis maxime distant, sicut in genere motus localis, maxime distant sursum & deorsum, ante & retro. Item vitia quæ per se tendunt contra rationem naturalem, & virtutes morales acquisitas, sunt in eodem subjecto, nimirum voluntate, vel appetitu sensitivo. Demum ab eodem subjecto se mutuo expellunt, nam ad ingressum virtutis in voluntate, vitium oppositum expellitur, vel diminuitur, & e contra; ita ut in gradibus intensis nunquam coexistant, ut experientia ipsa testatur: Ergo opponuntur inter se contrarie, contrarietate directa, & proprie dicta.

5 Dico secundo, nullum vitium proprie & directe contrariari virtutibus infusis. Est contra Zumel hic disp. 2. conclus. 2. ubi sine ulla distinctione affirmat, vitia directe contrariari virtutibus infusis, & contra Montezino disp. 1. num. 16. & Aravium dub. 2. & alios, qui licet concedant vitia naturalia, seu quæ per se tendunt contra rationem naturalem, non contrariari directe virtutibus infusis, contendunt tamen vitia contra supernaturalia, seu quæ ascendunt usque ad præcepta & motiva supernaturalia, iisque se immediate opponunt, virtutibus infusis proprie & directe contrariari.

Probatur primo conclusio ex D. Thom. in 4. dist. 4. qu. 2. art. 2. ad 4. ubi sic ait: *Virtus infusa & acquisita non sunt ejusdem speciei: unde cum habitus ex frequentatione operum peccati generatus, virtuti acquisitæ contrarius sit, non contrariatur directe virtuti infusæ.*

6 Probatur secundo ratione: Ad contrarietatem proprie dictam, hæc tria indispensabiliter requiruntur, quod extrema contrarietatis sint sub eodem genere, quod maxime distent, & quod ab eodem subjecto se mutuo expellant: Sed hæc tria non reperiuntur virtutes infusas & vitia, quæcumque illa sint: Ergo nullum vitium proprie & directe contrariatur virtutibus infusis. Major patet ex supra dictis; Minor probatur. In primis enim vitia naturalia, seu quæ per se tendunt contra rationem naturalem, non maxime distant, nec maxime opponuntur virtutibus infusis, cum objecta formalia illorum vitiorum, & virtutum infusarum non sint formaliter opposita, sed objecta dumtaxat materialia: nam objectum formale temperantiæ infusæ, v. g. est sumptio moderata ciborum ex motivo supernaturali, ut scilicet corpus subjiciatur spiritui, ne contra legem Dei insurgat: objectum vero formale intemperantiæ naturalis, est immoderata sumptio cibi ex motivo naturali, puta ut corpus delectetur cibis: quæ objecta, ut patet, non sunt formaliter, sed tantum materialiter opposita. Deinde licet vitia contra supernaturalia, seu quæ præceptum aliquod aut motivum supernaturale in objecto respiciunt, iisque opponuntur, maxime distent a virtutibus supernaturalibus & per se infusis, non tamen ab eodem subjecto se mutuo expellunt: Tum quia non est idem vitii contra supernaturalia, & virtutis per se infusæ subjectum formale; vitii quippe cujuscumque subjectum est potentia naturalis, cum entitas vitii sit naturalis, virtutis vero per se infusæ subjectum est potentia obedientialis, cum entitas hujus virtutis sit supernaturalis. Tum etiam, quia vitium, & virtus per se infusa illi opposita, possunt esse simul in eodem subjecto in gradibus intensis, immo intensissimis: nam si quis habens intensissimum habitum intemperantiæ, justificetur per actum intensissimum contritionis & dilectionis Dei, tunc recipiet, juxta suam dispositionem, gratiam intensissimam, & omnes virtutes infusas, ac inter eas temperantiam, in eodem gradu intensionis; & sic intemperantia, & temperantia per se infusa, erunt simul in eodem subjecto in gradibus intensissimis. Ex quo fit quod homines infecti vitiis, post actum contritionis valde intensum, per quem justificantur, eamdem experiantur difficultatem circa prosequutionem boni & fugam mali, quam ante justificationem patiebantur; cujus exemplum habemus in Sancta Maria Ægyptiaca, quæ, ut confessa est B. Zozimo, initio suæ conversionis, varias & frequentes in horrenda solitudine carnis molestias & tentationes experta est, & vehementissimam in peccatum luxuriæ sensit inclinationem; cui tamen divina adjuta gratia semper restitit, & de hoste domestico gloriose triumphavit.

§. II.

Solvuntur Objectiones.

7 OBjicies primo contra primam conclusionem: Unum uni tantum debet esse contrarium, ut docet Aristoteles 10. Metaph. texta 17. Sed vitia, cum resistant motioni Spiritus Sancti ad bonum, quæ fit per dona, illis contrariantur: Ergo nequeunt esse contraria virtutibus.

Confirmatur: Sæpe unum vitium opponitur duabus virtutibus, ut docet D. Thom. 2. 2. q. 118. art. 3. ubi ait, avaritia opponitur justitiæ & liberalitati: similiter una virtus opponitur duobus vitiis, ut patet in liberalitate, quæ opponitur prodigalitati & avaritiæ: Ergo si unum uni tantum sit contrarium, inter virtutem & vitium, propria contrarietas esse nequit.

Ad objectionem in primis dico illud axioma, *Unum uni* 8
tantum est contrarium, intelligendum esse de his tantum quæ directe contrariantur: Vitia autem non contrariantur directe donis Spiritus Sancti, sed indirecte tantum, cum eadem quantum ad hoc sit ratio de donis ac de virtutibus infusis, quibus vitia non contrariantur directe, sed solum indirecte, ut in secunda conclusione ostensum est.

Respondeo secundo, quod licet unum non possit sub 9
eadem ratione pluribus contrariari, bene tamen sub diversa: & sic *vitia in quantum sunt contra bonum rationis, contrariantur virtutibus, in quantum autem sunt contra divinum instinctum, contrariantur donis*, ut ait S. Thomas supra qu. 68. art. 2. Similiter liberalitas & aliæ virtutes quæ versantur inter duo vitia extrema, secundum diversas rationes utique opponuntur: nam liberalitas secundum quod inclinat ad dandum quando & ubi oportet &c. opponitur avaritiæ; ut vero inclinat ad retinendum quando & ubi est conveniens, opponitur prodigalitati. Per quod patet ad confirmationem.

Objicies secundo: Contraria ea sunt quæ sub eodem 10
genere maxime distant, & ab eodem subjecto se mutuo expellunt: Sed vitium & virtus acquisita non semper maxime distant; cum sint aliquæ virtutes quæ medium tenent inter duo vitia extrema (ut liberalitas inter avaritiam & prodigalitatem, magnanimitas inter præsumptionem & pusillanimitatem) medium autem non maxime distet ab extremis, immo plus distent extrema ipsa inter se, quam a medio: Ergo vitium & virtus acquisita non semper inter se contraria sunt.

Respondeo, concessa Majori, negando Minorem; & ad 11
probationem illius dico, virtutes medias, materialiter tantum & physice esse in medio vitiorum extremorum; formaliter vero & in genere moris; maxime ab eis distare: nam in hoc genere virtus habet rationem unius extremi inclinantis in id quod est rationi consonum; ipsa vero vitia, quantumvis inter se distantia, habent rationem alterius extremi inclinantis in id quod est rationi dissonum: in quo ambo vitia alias extrema conveniunt. Solutio est D. Thomæ supra qu. 64. art. 1. ubi simile argumentum ita dissolvit: *Dicendum quod virtus moralis bonitatem habet ex regula rationis: pro materia autem habet passiones vel operationes: Si ergo comparetur virtus moralis ad rationem sic secundum id quod rationis est, habet rationem extremi unius, quod est conformitas: excessus vero & defectus habent rationem alterius extremi, quod est disformitas. Si vero consideretur virtus moralis secundum suam materiam, sic habet rationem medii, in quantum passionem reducit ad regulam rationis: unde Philosophus dicit in 2. Ethic. Virtus secundum substantiam medietas est, in quantum regula virtutis ponitur circa propriam materiam: secundum optimum autem & bonum est extremitas, scilicet secundum conformitatem rationis.* Vide Salmanticenses hic disput. 1. dub. 1. §. 2. in fine, ubi doctrinam hanc egregie confirmant & illustrant.

Objicies tertio contra secundam conclusionem; D. Thom. 12
infra qu. 73. art. 4. ad 3. docet quod odium Dei directe opponitur caritati. Idem docet de spe respectu desperationis 2. 2. q. 129. art. 6. ad 2. Item q. 36. art. 5. ad 1. de misericordia ait, quod opponitur illi directe invidia, *secundum contrarietatem principalis objecti:* loquitur autem de misericordia infusa, quæ est caritatis effectus: Ergo juxta D. Thom. aliqua vitia proprie & directe opponuntur virtutibus infusis.

Respondeo D. Thomam non loqui his locis de contra- 13
rietate directa ex omni capite, atque adeo simpliciter tali, sed de contrarietate directa secundum quid, nimirum ex parte objecti, ut clare indicant verba illa in objectione adducta: *secundum contrarietatem principalis objecti*. Unde solum vult S. Doctor, prædicta vitia opponi caritati, spei, & misericordiæ, ex parte objecti, cum versentur circa idem opposito modo: ceterum quia subjectum utrumque non est idem formaliter, cum, ut supra dicebamus, vitii cujusvumque subjectum sit potentia naturalis, virtutum vero infusarum, potentia obedientialis; hinc fit, quod a contrarietate adæquata & simpliciter tali deficiant.

Objicies quarto: Per pœnitentiam & per gratiam, & 14
virtutes infusas ab ea dimanantes, corrumpuntur & destruuntur vitia: Ergo illa sunt directe contraria virtutibus infusis, Consequentia videtur legitima, quia præcipua contrariorum lex est, ut ab eodem subjecto mutuo se expellant: unde supra conclusione 2. ex coexistentia virtutis infusæ & vitii in gradibus intensis, probavimus illa